

Pierwsze stwierdzenie modraczka *Tarsiger cyanurus* w Polsce

Dnia 30 października 1995 na punkcie Akcji Bałtyckiej Bukowo-Kopań w pobliżu Darłówka (woj. koszalińskie) schwytano modraczka. Ptak złapał się w sieć ustawioną przy kępie łóz, na pograniczu młodnika sosnowego i łąki.

Opis ptaka. Sylwetka delikatna, ptak pokrojem przypominał nieco muchołówki *Ficedula* sp. Wierzch ciała, pokrywy naskrzydłowe i boki głowy ciemnooliwkowe. Nad okiem bardzo słabo zaznaczona, szarawa brew. Lotki czarniawe z oliwkowymi brzegami, końce lotek 1. rzędu od emarginacji obrzeżone szarawo. Pokrywy nadogonowe niebieskie, z oliwkowymi obrzeżeniami. Ogon czarniawy z niebieskim nalotem na zewnętrznych chorągiewkach, silniejszym na sterówkach środkowych. Pierś szarooliwkowa; podgardle i przód szyi białawe z płwooliwkowym nalotem, niezbyt wyraźnie odcinające się od piersi. Brzuch i pokrywy podogonowe białawe (najdłuższe pokrywy z czarniawymi zakończeniami). Boki ciała pomarańczowe. Pokrywy podskrzydłowe ciemne z pomarańczowym nalotem. Dziób i nogi ciemnorogowe. Ogon wcięty, środkowa sterówka o 5 mm krótsza od najdłuższej 5. sterówki. Długość skrzydła – 81 mm; długość ogona: do grzbietu – 65 mm, do pygostylu – 59 mm; długość dzioba: do czaszki – 12 mm, do piór – 8,5 mm; długość skoku – 24 mm; masa ciała – 10,5 g, otłuszczenie – 0. Formuła skrzydła: 4=5>3=6(2)>7(9)>2(12)>8 (13); emarginacja do 6. lotki; L1 dłuższa od pokryw 1. rzędu o 12 mm.

Ptak został oznaczony wg klucza Bussego (1990) jako osobnik młody ze względu na skostniałą czaszkę i żółtawą barwę wnętrza górnej szczęki. Według odcienia pokryw nadogonowych, który nie był jaskrawoniebieski (charakterystycznego dla samca), a mniej intensywny, początkowo oznaczono ptaka jako samicę. Po przeprowadzeniu sekcji okazało się jednak, że był to samiec. Należy więc zwrócić uwagę na możliwość pomyłki przy oznaczaniu płci u młodego osobnika. Skórka tego ptaka znajduje się w zbiorach Muzeum Przyrodniczego Uniwersytetu Wrocławskiego. Obserwacja uzyskała akceptację Komisji Faunistycznej (4832/95).

Areal lęgowy modraczka obejmuje pas tajgi biegnący od wschodniego podnóża Uralu przez teren płn. Rosji aż po Kamczatkę i Japonię, gdzie występuje podgatunek nominatywny *T. c. cyanurus*. Na południe oderwany areal, obejmujący zach. Chiny i Himalaje, zajmuje podgatunek *T. c. rufilatus*. Od roku 1938 stwierdzano lęgi na wyspach stanowiskach w rejonie Archangielska (Dementiev & Gladkov 1954). Począwszy od 1949 r. obserwowano dalszą ekspansję modraczka w kierunku zachodnim – sporadyczne lęgi i obserwacje notowano w płn. i środkowej Finlandii, a w roku 1980 jedna para gniazdowała w Estonii. Rozszerzanie zasięgu w kierunku zachodnim wyraźnie ustało w latach 80. (Cramp 1988), choć w roku 1996 jedną lęgową parę stwierdzono w szwedzkiej części Laponii (Anonymous 1997). Wielkość populacji fińskiej jest obecnie szacowana na 200–400 terytorialnych samców (Mitchell & Young 1997).

Modraczki wędrują w kierunku południowo-wschodnim na zimowiska w pld. Chinach, Korei oraz w pld.-wsch. Azji, natomiast populacja japońska jest zasadniczo osiadła (Cramp 1988). W Europie Zachodniej i Środkowej gatunek ten pojawia się sporadycznie i do roku 1994 dokonano ponad 40 stwierdzeń (nie licząc pojawów w Finlandii), rozłożonych w następujący sposób: Wielka Brytania – 16, Francja – 1, Holandia – 2, Dania – 2, Norwegia – 4, Szwecja – 11, Niemcy – 6, Włochy – 3 (Mitchell & Young 1997). Większość tych stwierdzeń dotyczy młodych samców, które mają większą tendencję do dyspersji poza areal gatunku (Sovinen 1952). Jednak wobec opisanych wyżej trudności w odróżnianiu młodego samca od samicy, oznaczenia płci w cytowanych obserwacjach mogą być niejednoznaczne.

Podawana wcześniej obserwacja z b. Czechosłowacji, z maja 1973 w Wysokich Tatrach (Hudec 1983, Glutz 1988), została usunięta z listy ptaków Słowacji (Trnka et al. 1995).

Podobnie poprzednia polska obserwacja z sierpnia 1987 w Pieninach (Tomiałojć 1990) została po rewizji uznana przez Komisję Faunistyczną za niepewną (Komisja Faunistyczna 1995). Tak więc niniejszy fakt jest pierwszym w pełni udokumentowanym stwierdzeniem tego gatunku w kraju. Jest to jednocześnie jedna z najpóźniejszych jesiennych obserwacji tego gatunku w Europie (Rønnest 1994).

Summary: First record of the Red-flanked Bluetail *Tarsiger cyanurus* in Poland. On 30 October 1995 an immature male Red-flanked Bluetail was trapped at Darłówko, in the middle section of Polish Baltic coast. The detailed description of the bird is given and European status is discussed. It is the first fully documented record for Poland, accepted by the Avifaunistic Commission. (see photo in the rare birds report no 12, Komisja Faunistyczna 1995). The previous record from August 1984 was rejected after re-consideration.

Literatura

- Anonymous 1997. European News. Brit. Birds 90: 79–93.
- Busse. P. 1990. Klucz do oznaczania płci i wieku europejskich ptaków wróblowatych. Not. Orn. 35, 5: 336–337.
- Cramp S. (ed.) 1988. The Birds of the Western Palearctic. 5. Oxford University Press.
- Dementiev G.P., Gladkov N.A. 1954. Pticy Sovetskogo Sojuza. 6. Moskwa.
- Glutz v. Blotzheim U.N. (ed.) 1988. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. 11/1. AULA-Verlag, Wiesbaden.
- Hudec K. (ed.) 1983. Fauna ČSSR. Ptáci. 3/l. Academia, Praha.
- Komisja Faunistyczna 1995. Komunikat specjalny Komisji Faunistycznej. Not. Orn. 36: 135–140.
- Mitchell D., Young S. 1997. Photographic handbook of the rare birds of Britain and Europe. New Holland.
- Rønnest S. 1994. Sjaeldne fugle i Danmark. Pinus.
- Sovinen M. 1952. The Red-flanked Bluetail, *Tarsiger cyanurus* (Pall.), spreading into Finland. Orn. Fenn. 24: 27–35.
- Trnka A., Krištin A., Danko S., Havrančik S., Kocian L., Karaska D., Murin B. 1995. Zaznam vtákov Slovenska. Tichodroma 8: 7–21.

Wojciech Busse, Magdalena Remisiewicz
Stacja Badania Wędrówek Ptaków Uniwersytetu Gdańskiego
Przebendowo, 84-210 Choczewo

**Polskie Towarzystwo Zoologiczne
Sekcja Ornitologiczna**

NOTATKI ORNITOLOGICZNE
tom 38, zeszyt 1, 1997, PL ISSN 0550-0842

Redaktor naczelny:
Marek Keller

Zastępca redaktora naczelnego:
Tadeusz Stawarczyk

Adres redakcji:
*Katedra Zoologii Leśnej
i Łowiectwa SGGW
Rakowiecka 26/30
02-528 Warszawa
tel. (0-22) 492251 w. 2265
e-mail: keller@delta.sggw.waw.pl*

Układ graficzny i okładka:
Jerzy Desselberger

Bogucki Wydawnictwo Naukowe
*Górna Wilda 90, 61-576 Poznań
tel./fax: (0-61) 8336580, 8336584
e-mail: bogucki@its.wlkp.top.pl
<http://www.wlkp.top.pl/~bogucki/>*

Druk: Unidruk s.c.
28 Czerwca 1956 r. 223/229, 61-485 Poznań

Wydano z pomocą finansową Komitetu Badań Naukowych